

www.arabic.uz кутубхонаси

ҚУРЪОНИ КАРИМДАГИ ФЕЪЛЛАР

Тошкент
2014-йил

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

1. **أَبَق - يَأْبُقُ - إِبْقُ - أَبَقُ - إِبَاقُ** [أ - ب - ق] - **югуриб қочмоқ, қочмоқ.**

إِذْ أَبَقَ إِلَى الْفُلْكِ الْمَشْحُونِ ﴿١٤٠﴾ الصافات: ١٤٠

Ўшанда у тўлган кемага қочди. (Соффат:140)

2. **أَبْدَأُ - يُبْدِئُ - أَبْدِئُ - إِبْدَاءٌ** [أ - د - ب] - **яратмоқ, ижод этмоқ, тузмоқ**

أَوَلَمْ يَرَوْا كَيْفَ يُبْدِئُ اللَّهُ الْخَلْقَ ثُمَّ يُعِيدُهُ ۚ إِنَّ ذَٰلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿١٩﴾ العنكبوت: ١٩

Аллоҳ махлуқни аввал-бошдан қандай яратишини, сўнгра уни яна қайтаришини кўрмайдиларми?! Албатта, бу Аллоҳ учун осондир. (Анкабут:19)

3. **أَبْدَلُ - يُبَدِّلُ - أَبْدِلُ - إِبْدَالٌ** [أ - د - ل] - **алмаштирмоқ, айирбошламоқ, алиштириб олмоқ.**

عَسَىٰ رَبَّنَا أَن يُبَدِّلَنَا خَيْرًا مِّنْهَا ۚ إِنَّا إِلَىٰ رَبِّنَا رَاغِبُونَ ﴿٣٢﴾ القلم: ٣٢

Шояд Роббимиз унинг ўрнига ундан кўра яхшироғини берса. Биз ўз Роббимизга рағбатлимиз, дедилар. (Қалам:32)

4. **أَبْدَى - يُبْدِي - أَبْدِ - إِبْدَاءٌ** [أ - د - و] - **кўрсатмоқ, намоиш қилмоқ, ошкор (маълум) қилмоқ, айтмоқ.**

قُلْ إِنْ تَخَفُوا مَا فِي صُدُورِكُمْ أَوْ بُشْدُوهُ يَعْلَمَهُ اللَّهُ وَيَعْلَمُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ ۗ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ

﴿٢١﴾ آل عمران: ٢٩

Сен: «Агар қалбингиздаги нарсани махфий тутсангиз ҳам, **ошкор қилсангиз** ҳам, Аллоҳ биладир. Ва осмонлардагию ердаги нарсаларни ҳам биладир. Аллоҳ ҳар бир нарсага қодирдир», деб айт. *(Оли Имрон :29)*

5. [ب - ر - ا] **أَبْرَأَ - يُبْرِئُ - أَبْرَأَ - إِبْرَاءً** - **даволамоқ, муолажа қилмоқ, касалдан фориғ қилмоқ.**

وَرَسُولًا إِلَىٰ بَنِي إِسْرَائِيلَ أَنِّي قَدْ جِئْتُكُمْ بِبَيِّنَاتٍ مِّن رَّبِّكُمْ أَنِّي أَخْلُقُ لَكُمْ مِنَ الطَّيْرِ كَهَيْئَةِ الطَّيْرِ فَانْفُخْ فِيهِ فَيَكُونُ طَيْرًا بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُتْرَىٰ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَأُحْيِ الْمَوْتَىٰ بِإِذْنِ اللَّهِ وَأُنَبِّئُكُم بِمَا تَأْكُلُونَ وَمَا تَدْخِرُونَ فِي بُيُوتِكُمْ إِنَّ فِي ذَٰلِكَ لَآيَةً لِّكُم إِن كُنتُمْ مُّؤْمِنِينَ ﴿٤٩﴾ آل عمران: ٤٩

Бани Исроилга Пайғамбар қиладир. У: «Албатта, мен сизга Роббингиздан оят-мўжиза келтирдим, мен сизларга лойдан қушга ўхшаш суврат ясайман, унга пуфласам, Аллоҳнинг изни билан қуш бўлади. Аллоҳ изни билан туғма кўр ва пеларни **тузатаман** ва ўликни тирилтираман. Сизларга нимани емоқдасизу, нимани уйингизда сақляпсиз-хабарини бераман. Агар мўмин бўлсангиз, албатта, бунда сизга оят-белги бордир. *(Оли Имрон:49)*

6. [ب - ر - م] **أَبْرَمَ - يُبْرِمُ - أَبْرَمَ - إِبْرَمًا** - **айлантирмоқ, бурамоқ, (ахднома, иттифок)тузмоқ, қарор қилмоқ.**

أَمْ أَبْرَمُوا أَمْرًا فَإِنَّا مُبْرِمُونَ ﴿٧٩﴾ الزخرف: ٧٩

Ёки улар бирон ишга **қарор қилдиларми?** Бас, Биз, албатта, қарор қилгувчимиз *(Зухруф:79)*

7. [ب - ش - ر] **أَبَشَرَ - يُبَشِّرُ - أَبَشَرَ - إِبْشَارًا** - **Хурсанд бўлмоқ, (нима биландир) хурсанд қилмоқ, хушxabар бермоқ.**

إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَقَمُوا تَتَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٣٠﴾ فصلت: ٣٠

Албатта, «Роббимиз Аллоҳ» деган, сўнгра мустақийм бўлганларнинг устиларидан фаришталар: «Қўрқманглар, маҳзун ҳам бўлманглар, ўзингизга ваъда қилинган жаннат хушxabарини қабул қилинглaр. (Фуссилaт:30)

8. [ب - ص - ر] **أَبْصَرَ - يُبْصِرُ - أَبْصِرُ - إِبْصَارًا** - **кўрмоқ, кўра билмоқ, сезмоқ, фаҳмламоқ, англамоқ.**

وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الْمُجْرِمُونَ نَاكِسُوا رُءُوسِهِمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ رَبَّنَا أَبْصَرْنَا وَسَمِعْنَا فَارْجِعْنَا نَعْمَلْ صَالِحًا إِنَّا مُوقِنُونَ ﴿١٢﴾ السجدة: ١٢

Гуноҳкорларнинг Роббилари хузурида бошларини эгиб туриб: »Эй Роббимиз, **кўрдик**, эшитдик. Бас, бизни ортга қайтар, яхши амал қиламиз. Албатта, биз ишониб етдик«, дейишларини кўрсанг эди. (Сажда:12)

9. [ب - ط - ل] **أَبْطَلَ - يُبْطِلُ - أَبْطُلُ - إِبْطَالًا** - **Бекор қилмоқ, йўқ қилмоқ, бекор деб эълон қилмоқ, ботил қилмоқ**

﴿٣٣﴾ مُحَمَّد: ٣٣ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُبْطِلُوا أَعْمَالَكُمْ

Эй иймон келтирганлар! Аллоҳга итоат этинг ва Расулга итоат этинг. Ва амалларингизни **ботил қилмангиз**. (Муҳаммад:33)

10. [ب - ق - ي] **أَبْقَى - يُبْقِي - أَبْقِ - إِبْقَاءً** - **Боқий бўлмоқ, қолдирмоқ, сақламоқ 2)рахм-шафқат қилмоқ.**

﴿٢٨﴾ المذثر: ٢٨ لَا يُبْقِي وَلَا يَنْدُرُ

У (сақар) **боқий қолдирмас** ва тарк ҳам қилмас. (Муддассир:28)

11. [ب - ك - ي] **أَبْكَى - يُبْكِي - أَبْكُ - إِبْكَاءً** - **Йиғлатмоқ, кўз ёшигача олиб бормоқ, кўз ёшини оқиздирмоқ.**

﴿٤٣﴾ النجم: ٤٣ هُوَ أَضْحَكَ وَأَبْكَى

Ва, албатта, кулдирган ҳам Ўзи, йиғлатган ҳам Ўзи.
(Нажм:43)

12. [ب - ل - س] - **Умидсизланмоқ, ноумид бўлмоқ.**

وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ يُبْلِسُ الْمُجْرِمُونَ ﴿١٢﴾ الروم: ١٢

Қиёмат қоим бўлган кунда жиноятчилар **ноумид бўлурлар.** (Рум:12)

13. [ب - ل - غ] - **1) Етказмоқ 2) маълум қилмоқ, хабардор қилмоқ, билдирмоқ.**

فَتَوَلَّى عَنْهُمْ وَقَالَ يَنْقُورٍ لَقَدْ أَبْلَغْتُكُمْ رَسُولَ اللَّهِ رِيٍّ وَنَصَحْتُ لَكُمْ وَلَكِنْ لَا تُحِبُّونَ النَّصِيحَةَ ﴿٧٩﴾ الأعراف: ٧٩

Кейин, У улардан юз ўгирди ва: «Эй қавмим, батаҳқиқ, мен сизга Роббимнинг юборганини **етказдим** ва насихат қилдим. Лекин сиз насихат қилувчиларни севмас экансиз», деди.(Аъроф:79)

14. [ب - ل - و] - **1) Синамоқ 2) Киявериб эскитмоқ, тўзитмоқ, фойдаланмоқ 3) Бор кучини кўрсатмоқ, намоён қилмоқ.**

فَلَمْ تَقْتُلُوهُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ قَتَلَهُمْ وَمَا رَمَيْتَ إِذْ رَمَيْتَ وَلَكِنَّ اللَّهَ رَمَىٰ وَلِيُبْلِيَ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ بَلَاءً حَسَنًا إِنَّ اللَّهَ سَمِيعٌ عَلِيمٌ ﴿١٧﴾ الأنفال: ١٧

Уларни сиз ўлдирмадингиз, балки Аллоҳ ўлдирди. Отган пайитингда, сен отмадинг, балки Аллоҳ отди. Ва мўминларни гўзал синов ила **синаш учун (шундай қилди).** Албатта, Аллоҳ эшитгувчи ва билгувчи зотдир.(Анфол:17)

15. [ب - ي - ن] 1) **Аниқ (равшан) гапирмоқ 2) Тушунтирмоқ, англамоқ, очиқ баён қилмоқ.**

أَمْ أَنَا خَيْرٌ مِّنْ هَٰذَا الَّذِي هُوَ مَهِينٌ وَلَا يَكَادُ يُبِينُ ﴿٥٢﴾ الزخرف: ٥٢

Мен мана бу хор, гапини **очиқ баён қила олмайдиган** кимсадан яхши эмасманми? (Зухруф:52)

16. [أ - ب - ي] – **Бош тортмоқ, рад қилмоқ, қайтармоқ.**

وَإِذْ قُلْنَا لِلْمَلَائِكَةِ اسْجُدُوا لِآدَمَ فَسَجَدُوا إِلَّا إِبْلِيسَ أَبَىٰ وَاسْتَكْبَرَ وَكَانَ مِنَ الْكَافِرِينَ ﴿٣٤﴾ البقرة: ٣٤

Эсла, фаришталарга: "Одамга сажда қилинлар!" деганимизни. Бас, сажда қилдилар, магар Иблис **бош тортди**, мутакаббирлик қилди ва кофирлардан бўлди. (Бақара:34)

17. [ت - ب - ع] 1) **Эргашмоқ, изидан (орқасидан) жўнатмоқ 2) Бўйсиндирмоқ, забт этмоқ.**

فَأَتَّبَعُ سَبَبًا ﴿٨٥﴾ الكهف: ٨٥

Бас, сабабга **эргашди.** (Каҳф:85)

18. [ت - ر - ف] – **Бадавлат, тўк яшашни таъмин этмоқ, неъматга эга қилмоқ, эркаламоқ, суймоқ.**

وَقَالَ الْمَلَأُ مِنْ قَوْمِهِ الَّذِينَ كَفَرُوا وَكَذَّبُوا بِآيَاتِنَا مَا هَذَا إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ يَأْكُلُ مِمَّا تَأْكُلُونَ مِنْهُ وَيَشْرَبُ مِمَّا تَشْرَبُونَ ﴿٣٣﴾ المؤمنون: ٣٣

Унинг қавмидан куфр келтирган, охиратга рўбарў бўлишини ёлғонга чиқарган ва Биз уларни ҳаёти дунёда **маишатпараст қилиб қўйган** зодагонлари: «Бу сизга ўхшаган башар, холос. Сиз еган нарсадан ейди, сиз ичган нарсадан ичади. (Муъминун:33)

19. **آتَقَنَّ - يُتَقِنُ - اتَّقِنُ - اتَّقَانُ** [ت - ق - ن] - **Аъло даражада қилмоқ, пухта қилмоқ, мукаммал ўрганиб олмоқ.**

وَتَرَى الْجِبَالَ تَحْسَبُهَا جَامِدَةً وَهِيَ تَمُرُّ مَرَّ السَّحَابِ صُنِعَ اللَّهُ الَّذِي أَنْقَنَ كُلَّ شَيْءٍ إِنَّهُ خَبِيرٌ بِمَا تَفْعَلُونَ ﴿٨٨﴾

النمل: ٨٨

Тоғларни кўриб, кимирламай турибди деб ҳисоблайсан. Ҳолбуки, улар булутнинг ўтишидек ўтурлар. Бу ҳар бир нарсани **пухта қиладиган** Аллоҳнинг санъатидир. Албатта, у нима қилаётганингиздан хабардордир. (*Намл:88*)

20. **أَمَّ - يُؤَمُّ - أَمَّمُ - إِمَامًا** [ت - م - م] 1) **Тугатмоқ, охирига етказмоқ, бажармоқ** 2) **Тўлдирмоқ, батамом қилиб бермоқ.**

وَكَذَلِكَ يَجْنِبُكَ رَبُّكَ وَيُعَلِّمُكَ مِنْ تَأْوِيلِ الْأَحَادِيثِ وَيُتِمُّ نِعْمَتَهُ عَلَيْكَ وَعَلَىٰ آلِ يَعْقُوبَ كَمَا أَتَمَّهَا عَلَىٰ أَبَوَيْكَ مِنْ قَبْلُ إِبْرَاهِيمَ وَإِسْحَاقَ إِنَّ رَبَّكَ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٦﴾

يوسف: ٦

Шундай қилиб, Роббинг сени танлаб оладир, сенга тушларнинг таъбирини ўргатадир ва сенга ва Яъқуб ахлига, худди оталаринг Иброҳим ва Исҳоққа батамом қилганидек, ўз неъматини **батамом қилиб берадир**. Албатта, Роббинг билгувчи ва ҳикматли зотдир». (*Юсуф:6*)

21. **أَنْتِ - يَا نِي - أَنْتِ - إِيَّانَ** [أ - ت - ي] - **юрмоқ, келмоқ, изидан бормоқ, эргашиб бормоқ**

ثُمَّ يَا نِي مِنْ بَعْدِ ذَلِكَ سَبْعٌ شِدَادٌ يَا كُنَّ مَا قَدَّمْتُمْ هُنَّ إِلَّا قَلِيلًا مِمَّا تُحْصِنُونَ ﴿٤٨﴾ يوسف: ٤٨

Сўнгра, ундан кейин еттита шиддатли (йил) **келади**, улар олдиндан тайёрлаб қўйганингизни ейдилар. Магар озгина асраб қўйганингизгина қолур. (*Юсуф:48*)

22. [ا - ت - ي] آتى - يأتى - آت - إئتاء - бермоқ, хосил бермоқ (масалан, дарахт)

فَلَمَّا آتَتْهُمْ مِّنْ فَضْلِهِۦٓ بَخِلُوا۟ بِهِۦ وَتَوَلَّوْا۟ وَهُمْ مُّعْرِضُونَ ﴿٧٦﴾ التوبة: ٧٦

У зот Ўз фазлидан **берган** чоғда эса, бахиллик қилиб, юз ўгириб, орқага қараб кетарлар. (Тавба:76)

23. [ث - و - ب] أَثَابَ - يُثِيبُ - أَثَبَ - إِثَابَةٌ 1) Қайтармоқ, қайтариб бермоқ, қайтариб юбормоқ 2) Соғаймоқ 3) Тақдирламоқ, мукофатламоқ.

لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ فَعَلِمَ مَا فِي قُلُوبِهِمْ فَأَنْزَلَ السَّكِينَةَ عَلَيْهِمْ وَأَثَبَهُمْ فَتْحًا قَرِيبًا ﴿١٨﴾ الفتح: ١٨

Батаҳқиқ, Аллоҳ мўминлардан дарахт остида сенга байъат қилаётганларида рози бўлди. Бас, уларнинг қалбларидагини билди, уларга сокинликни туширди ва яқин фатҳ ила мукофатлади. (Фатҳ:18)

24. [ث - ب - ت] أَثَبْتُ - يُثِيبُ - أَثَبْتُ - إِثَابَاتٌ 1) Тасдиқламоқ 2) Тасдиқ қилмоқ, исбот қилмоқ, аниқламоқ 3) Қайт этмоқ, ёзмоқ 4) Ушламоқ.

وَإِذْ يَمَكُرُ بِكُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا لِيُبْسِتُوكُمْ أَوْ يَقْتُلُوكُمْ أَوْ يُخْرِجُوكُمْ وَيَمْكُرُونَ وَيَمْكُرُ اللَّهُ وَاللَّهُ خَيْرٌ الْمَكْرِينَ ﴿٣٠﴾ الأنفال: ٣٠

Куфр келтирганларнинг сени **ушлаш**, ўлдириш ёки чиқариб юбориш учун макр қилганларини эсла. Улар макр қилдилар ва Аллоҳ ҳам «макр» қилди. Аллоҳ «макр» қилгувчиларнинг устасидир.

(Уламоларимиз Аллоҳга «маккор» сифатини беришдан қайтарганлар. Шунинг учун ҳам Қуръон ёки ҳадисда Аллоҳ таолога нисбатан «макр» лафзи ишлатилса, уни бандаларга нисбатан қўлланилгани каби тушунмаслик керак. (Анфол:30)

25. [ث - خ - ن] **أَنْحَنَ - يُنْحِنُ - أَنْحِنُ - إِنْحَانٌ** - Қирғин келтирмоқ, саваламоқ, заифлаштирмоқ 2) Тор-мор қилмоқ.

فَإِذَا لَقِيتُمْ الَّذِينَ كَفَرُوا فَضَرْبَ الرِّقَابِ حَتَّىٰ إِذَا أَتَمْتُمُوهُم مَّا فَشِدُوا الرِّجْلَ فَمَا مِنَّا بَعْدُ وَإِنَّمَا فِدَاءٌ حَتَّىٰ تَضَعَ الْحَرْبُ أَوْزَارَهَا ذَٰلِكَ وَلَوْ يَشَاءُ اللَّهُ لَآنصَرْنَا مِنْهُمْ وَلَٰكِن لِّبَلَاغِ بَعْضِكُمْ بِبَعْضٍ وَالَّذِينَ قُتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَلَن يُضِلَّ أَعْمَالَهُمْ ﴿٤﴾
محمد: ٤

Қачонки куфр келтирганлар билан тўқнашсангиз, бас, бўйинига урмоқ керак. Вақтики, **уларни тор-мор қилсангиз**, бас, маҳкам боғланг. Сўнгра ёки миннат, ёки товон олишдир. Ҳаттоки уруш ўз анжомларни қўйгунча. Ана шундай. Аллоҳ хоҳласа, улардан Ўзи ғолиб келарди, лекин баъзиларингизни баъзиларингиз ила синаш учун (қилди). Аллоҳ йўлида қатл қилинганларнинг амалларни У зот ҳеч зое қилмас (Муҳаммад:4)

26. [أ-ث-ر] **أَثَرَ - يُؤْتِرُ - أَثَرٌ - إِثَارٌ** - саралаб олмоқ, устун деб билмоқ.

قَالُوا لَنْ نُؤْتِرَكَ عَلَىٰ مَا جَاءَنَا مِنَ الْبَيِّنَاتِ وَالَّذِي فَطَرْنَا فَاقْصِ مَا أَنْتَ قَاصٍ إِنَّمَا نَقْضِي هَذِهِ الْحَيَاةَ الدُّنْيَا ﴿٧٢﴾
طه: ٧٢

Улар: «Биз сени зинҳор ўзимизга келган очиқ-ойдин (мўъжиза)лардан ва бизни яратган зотдан **устун қўймаймиз**. Бас, нима ҳукм қилсанг, қилавер. Сен фақат ҳаёти дунёда ҳукм чиқарасан, холос. (Тоҳа:72)

27. [ث-م-ر] **أَثْمَرَ - يُثْمِرُ - أَثْمَرٌ - إِثْمَارٌ** 1) Фойда келтирмоқ, ҳосил бермоқ 2) Бойитмоқ, мол-мулки қўпаймоқ 3) Мева қилмоқ.

وَهُوَ الَّذِي أَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجْنَا بِهِ نَبَاتَ كُلِّ شَيْءٍ فَأَخْرَجْنَا مِنْهُ خَضِرًا نُخْرِجُ مِنْهُ حَبًّا مُتَرَاكِبًا وَمِنَ النَّخْلِ مِن طَلْعِهَا قِنْوَانٌ دَانِيَةٌ وَجَنَّاتٍ مِّنْ أَعْنَابٍ وَالزَّيْتُونَ وَالرُّمَّانَ مُشْتَبِهًا وَغَيْرَ مُتَشَبِهٍ ۗ أَنْظُرُوا إِلَى ثَمَرِهِ إِذَا أَثْمَرَ وَيَنْعِهِ ۗ إِنَّ فِي ذَٰلِكُمْ لَآيَاتٍ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ ﴿٩٩﴾ الأنعام: ٩٩

У осмондан сув нозил қилган Зотдир. Бас, у(сув) ила турли набототлар чиқардик: Ундан яшил гиёҳларни чиқардик. Ундан ғужум-ғужум бошоклар чиқарамиз. Ва хурмодан, унинг новдаларидан яқин шингиллар чиқарамиз ва узум боғлари чиқарамиз. Бир-бирига ўхшаган ва ўхшамаган зайтун ва анорларни чиқарамиз. Унинг **мева қилиш** пайтидаги мевасига ва пишишига назар солинг. Албатта, бундай нарсаларда иймон келтирадиган қавм учун оят-белгилар бордир. (Анъом:99)

28. [ث -و- ر] **أَثَارٌ - يُثِيرُ - أَثْرٌ - إِثَارَةٌ** 1) **Ерни кавламоқ, ишламоқ, хайдамоқ** 2) **Чанг, тўзон кўтармоқ.**

قَالَ إِنَّهُ يَقُولُ إِنَّهَا بَقَرَةٌ لَا ذَلُولَ تُثِيرُ الْأَرْضَ وَلَا تَسْقِي الْحَرْثَ مُسَلَّمَةٌ لَا شِيَةَ فِيهَا ۗ قَالُوا لَئِن جِئْتَ بِالْحَقِّ فَدَجُّوْهَا وَمَا كَادُوا يَفْعَلُوْنَ ﴿٧١﴾ البقرة: ٧١

У: «У, ўша сигир минилмаган, **ер хайдаш**, экин суғоришда ишлатилмаган, айблардан саломат, аралашган ранги йўқ, деяпти», деди. Улар: «Ана энди ҳақни келтирдинг», дедилар. Бас, уни сўйдилар. Сал бўлмаса, қилмасдилар. (Бақара:71)

29. [ج - ي - ا] **أَجَاءَ - يُجِيءُ - أَجِيءٌ - إِجِيَاءٌ** (Бирор кишини) **олиб келмоқ, келтирмоқ, олиб бормоқ.**

فَأَجَاءَهَا الْمَخَاضُ إِلَى جِذْعِ النَّخْلَةِ قَالَتْ يَا لَيْتَنِي مِتُّ قَبْلَ هَذَا وَكُنْتُ نَسِيًّا مَنْسِيًّا ﴿٢٣﴾ مريم: ٢٣

Бас, тўлғоқ уни хурмо танасига **олиб борди**. У: «Кошки бундан олдин ўлсам эди ва бутунлай унутилиб кетсам эди», деди. (Марям:23)

30. **Жавоб бермоқ.** - [ج - و - ب] **أَجَابَ - يُجِيبُ - أَجِبُ - إِجَابَةٌ.**

وَيَوْمَ يُنَادِيهِمْ فَيَقُولُ مَاذَا أَجَبْتُمُ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦٥﴾ القصص: ٦٥

У кунда, У зот уларга нидо қилиб: «Пайғамбарларга нима деб **жавоб бердингиз**», дер. (*Қосос:65*)

31. **Тўлов эвазига хизмат қилмоқ, ёлланиб ишламоқ, ишлаб бермоқ.** - [أ - ج - ر] **أَجَرَ - يَأْجُرُ - أُجِرُ - أُجْرٌ.**

قَالَ إِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَنْكِحَكَ إِحْدَى ابْنَتَيَّ هَاتَيْنِ عَلَيَّ أَنْ تَأْجُرَنِي ثَمَنِي حَبِيبٌ فَإِنْ أَتَمَمْتَ عَشْرًا فَمِنْ عِنْدِكَ وَمَا أُرِيدُ أَنْ أَشُقَّ عَلَيْكَ سَتَجِدُنِي إِنْ شَاءَ اللَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ﴿٢٧﴾ القصص: ٢٧

У: «Менга саккиз йил **ишлаб беришинг** шарти билан, шу икки кизимдан бирини сенга никоҳлаб бермоқчиман, агар ўн йилни тамомласанг, бу сенинг ишинг. Мен эса сенга машаққат қилишни истамайман. Иншааллоҳ, менинг солиҳ кишилардан эканимни кўрасан», деди (*Қосос:27*)

32. **Ҳимоя қилмоқ, асрамоқ, қутқариб қолмоқ.** - [ج - و - ر] **أَجَارَ - يُجِيرُ - أُجِرُ - إِجَارَةٌ.**

قُلْ أَرَأَيْتُمْ إِنْ أَهْلَكْنِي اللَّهُ وَمَنْ مَعِيَ أَوْ رَحِمْنَا فَمَنْ يُجِيرُ الْكَافِرِينَ مِنْ عَذَابِ أَلِيمٍ ﴿٢٨﴾ الملك: ٢٨

Сен: «Айтинглар-чи, агар Аллоҳ мени ва мен билан бўлганларни ҳалок қилса ёки раҳм қилса, кофирларни аламли азобдан ким **қутқариб қолади?!**» деб айт. (*Мулк:28*)

33. **Кечикмоқ, кечиктирилмоқ, кейинга қолдирмоқ, кейинга қолдирилмоқ** - [أ - ج - ل] **أَجَلَ - يُؤَجِّلُ - أُنْجَلُ - أَجَلٌ.**

مَنْ كَانَ يَرْجُوا لِقَاءَ اللَّهِ فَإِنَّ أَجَلَ اللَّهِ لَآتٍ وَهُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ ﴿٥﴾ العنكبوت: ٥

Ким Аллоҳга рўбарў бўлишдан умидвор бўлса, албатта, Аллоҳ белгилаган вақт келгувчидир. У ўта эшитгувчи ва ўта билгувчидир. (Анкабут:5)

34. [ا - ج - ل] أَجَلٌ - يُؤَجَّلُ - أَجَلٌ - تَأْجِيلٌ 1) Кейинга қолдирмоқ, бошқа муддатга қолдирмоқ 2) Муддатларни белгиламоқ.

وَيَوْمَ يُحْشَرُهُمْ جَمِيعًا يَمْعَشَرُ الْجِنَّ قَدِ اسْتَكْبَرْتُمْ مِنَ الْإِنْسِ وَقَالَ أَوْلِيَاؤُهُمْ مِنَ الْإِنْسِ رَبَّنَا اسْتَمْتَعَ بَعْضُنَا بِبَعْضٍ وَبَلَّغْنَا آجَلَنَا الَّذِي أَجَلْتَ لَنَا قَالَ النَّارُ مَثْوَاكُمْ خَلِيدِينَ فِيهَا إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ إِنَّ رَبَّكَ حَكِيمٌ عَلِيمٌ ﴿١٢٨﴾ الأنعام: ١٢٨

Уларнинг хаммасини тўплайдиган кунда: «Эй жинлар жамоаси, инсдан (адаштирганларингизни) кўпайтирвордингиз?!» дейди. Уларнинг инсдан бўлган дўстлари: «Эй Роббимиз, биз бир-биримиздан ҳузур топдик ва бизга белгилаган ажалингга етиб келдик», дейдилар. У зот: «Қайтар жойингиз дўзахдир. Магар Аллоҳ хоҳласа (қолмайсиз). Албатта, Роббинг ҳикматли ва билимли зотдир. (Анъом:128)

35. [ج - ر - م] أَجْرَمٌ - نُجْرِمُ - أَجْرِمُ - إِجْرَامٌ Жинойт содир этмоқ, жинойтчи бўлмоқ.

أَمْ يَقُولُونَ أَفْتَرَنَاهُ قُلْ إِنِ افْتَرَيْتُهُ، فَعَلَىٰ إِجْرَامِي وَأَنَا بَرِيءٌ مِّمَّا يُخْرِمُونَ ﴿٣٥﴾ هود: ٣٥

Ёки: «Уни тўқиб олди», дейдиларми? Сен: «Агар уни тўқиб олган бўлсам, жинойтим ўз зиммамда ва мен сиз қилаётган жинойтдан холидирман», деб айт. (Ҳуд:35)

36. [ج - ل - ب] أَجْلَبٌ - يُجْلَبُ - أَجْلَبٌ - إِجْلَابٌ 1) Топмоқ, қўлга киритмоқ 2) Жалб қилмоқ, йиғмоқ, жамламоқ.

وَأَسْتَفْرِزُ مَنْ اسْتَطَعَتْ مِنْهُمْ بِصَوْتِكَ وَأَجْلَبَ عَلَيْهِمْ بِخَيْلِكَ وَرَجِلِكَ وَشَارِكِهِمْ فِي الْأَمْوَالِ وَالْأَوْلَادِ وَعَدَّهُمْ وَمَا يَعِدُهُمُ الشَّيْطَانُ إِلَّا غُرُورًا ﴿٦٤﴾ الإسراء: ٦٤

Улардан кимига кучинг етса, овозинг ила қўзгат, уларнинг устига отлиқ ва пиёда аскарингни торт, уларга молларда ва

болаларда шерик бўл ва ваъдалар қил. Шайтон уларга ғурурдан бошқани ваъда қилмайдир. (*Исро:64*)

37. **أَجْمَعُ - يُجْمَعُ - أَجْمَعُ - إِجْمَاعٌ** [ج - م - ع] - **Хал қилмоқ, (ким биландир) келишмоқ, (нима ҳақидадир) келишиб олмоқ, фикрда келишмоқ, қарор қилмоқ**

فَلَمَّا ذَهَبُوا بِدِيَارِهِمْ وَأَجْمَعُوا أَنْ يَجْعَلُوهُ فِي غَيْبَتِ الْجُبِّ وَأَوْحَيْنَا إِلَيْهِ لَتُنَبِّئَنَّهُمْ بِأَمْرِهِمْ هَذَا وَهُمْ لَا يَشْعُرُونَ ﴿١٥﴾
يوسف: ١٥

Уни олиб кетиб, қудуқ қаърига ташлашга **қарор қилганларида**, биз унга: «Сен, албатта, уларга бу қилмишларининг хабарини берасан, ўшанда улар сени сезмаслар ҳам», деб вахий қилдик (*Юсуф:15*)

38. **أَحَبُّ - يُحِبُّ - أَحَبُّ - إِحْبَابٌ** [ح - ب - ب] 1) **Севмоқ, яхши кўрмоқ** 2) **Дон бермоқ, ҳосил бермоқ (бошоқли ўсимликлар ҳақида).**

كُتِبَ عَلَيْكُمُ الْقِتَالُ وَهُوَ كُرْهُ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تَكْرَهُوا شَيْئًا وَهُوَ خَيْرٌ لَكُمْ وَعَسَى أَنْ تُحِبُّوا شَيْئًا وَهُوَ شَرٌّ لَكُمْ وَاللَّهُ يَعْلَمُ وَأَنْتُمْ لَا تَعْلَمُونَ ﴿٢١٦﴾ البقرة: ٢١٦

Сизга ёқмаса ҳам, жанг қилишингиз фарз қилинди. Шоядки ёқтирмаган нарсангиз сиз учун яхши бўлса. Ва шоядки ёқтирган нарсангиз сиз учун ёмон бўлса. Аллоҳ билади, сиз билмайсиз. (*Бақара:216*)

39. **أَخِطُّ - يُخِطُّ - أَخِطُّ - إِخْبَاطٌ** [ح - ب - ط] - **Бузмоқ, барбод қилмоқ, пучга чиқармоқ.**

إِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَصَدُّوا عَنْ سَبِيلِ اللَّهِ وَشَاقُّوا الرَّسُولَ مِنْ بَعْدِ مَا تَبَيَّنَ لَهُمْ الْهُدَىٰ لَنْ يَضُرُّوا اللَّهَ شَيْئًا وَسَيُحِطُّ بِأَعْمَلِهِمْ ﴿٣٢﴾ محمد: ٣٢

Албатта, куфр келтирганлар ва Аллоҳнинг йўлидан тўсганлар ҳамда хидоят аниқ бўлгандан сўнг Пайғамбарга қарши чиққанлар Аллоҳга ҳеч зарар келтира олмаслар. Ва уларнинг амалларини У зот ҳабата қилур. (*Муҳаммад:32*)

40. **يُحَدِّثُ - أَخْبَثُ - إِخْدَاتُ** [ح - د - ث] - **Яратмоқ, барпо қилмоқ, сабаб бўлмоқ, пайдо қилмоқ.**

وَكَذَلِكَ أَنْزَلْنَاهُ قُرْآنًا عَرَبِيًّا وَصَرَّفْنَا فِيهِ مِنَ الْوَعِيدِ لَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ أَوْ يُحَدِّثُ لَهُمْ ذِكْرًا ۗ طه: ١١٣

Шундай қилиб, Биз уни арабий Қуръон этиб нозил этдик. Шоядки тақво қилсалар ёки уларда эшлаш **пайдо қилса**, деб унда кўрқинчли ваъдаларни баён қилдик. (*Тоҳа:113*)

41. **أَحْسَنُ - يُحْسِنُ - أَحْسِنُ - إِحْسَانٌ** [ح - س - س] - **Ҳис қилмоқ, сезмоқ, туймоқ.**

وَكَمْ أَهْلَكْنَا قَبْلَهُمْ مِّن قَرْنٍ هَلْ يُحْسِنُ مِنْهُمْ مِّنْ أَحَدٍ أَوْ تَسْمَعُ لَهُمْ رِكْزًا ۗ مريم: ٩٨

Улардан олдин қанчадан-қанча аср(аҳли)ни ҳалок қилдик. Улардан бирортасини **ҳис этасанми** ёки шарпасини эшитасанми?! (*Марям:98*)

42. **أَحْسَنُ - يُحْسِنُ - أَحْسِنُ - إِحْسَانٌ** [ح - س - ن] - **Аъло қилиб бажармоқ, аъло даражада амалга оширмоқ, хайр-саховат қилмоқ, яхшилик қилмоқ.**

إِن أَحْسَنْتُمْ أَحْسَنْتُمْ لِأَنْفُسِكُمْ وَإِن أَسَأْتُمْ فَلَهَا فَإِذَا جَاءَ وَعْدُ الْآخِرَةِ لِيَسْتَوْفُوا وُجُوهَكُمْ وَلِيَدْخُلُوا الْمَسْجِدَ كَمَا دَخَلُوهُ أَوَّلَ مَرَّةٍ وَلِيُتَبَرَّوْا مَا عَلَوْا تَتَبَرَّأَ ۗ الإسراء: ٧

Агар **яхшилик қилсангиз**, ўзингиз учун яхшилик қиласиз. Агар ёмонлик қилсангиз ҳам, ўзингиз учундир. Бас, кейинги (*бузғунчиликнинг*) ваъда вақти келганда, юзингизни қора қилишлари учун, масжидга аввал кирганларидек киришлари учун ва эгаллаган нарсаларини тамоман парчалашлари учун (*бандаларимизни юборамиз*). (*Исро:7*)

43. **أَخْصَرَ - يُخْصِرُ - أَخْصِرُ - إِخْصَارٌ** [ح - ص - ر] - **Мушқиллик, танглиқда қолмоқ, ушланиб қолмоқ.**

وَأْتَمُوا الْحَجَّ وَالْعُمْرَةَ لِلَّهِ فَإِنْ أُخْصِرْتُمْ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ وَلَا تَحْلِقُوا رُءُوسَكُمْ حَتَّىٰ يَبْلُغَ الْهَدْيُ مَحَلَّهُ، فَمَنْ كَانَ مِنْكُمْ مَرِيضًا أَوْ بِهِ أَذًى مِّن رَّأْسِهِ، فَفِدْيَةٌ مِّن صِيَامٍ أَوْ صَدَقَةٍ أَوْ نُسُكٍ فَإِذَا أَمِنْتُمْ فَمَن تَمَنَّعَ بِالْعُمْرَةِ إِلَى الْحَجِّ فَمَا اسْتَيْسَرَ مِنَ الْهَدْيِ، فَمَن لَّمْ يَجِدْ فَصِيَامٌ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ فِي الْحَجِّ وَسَبْعَةً إِذَا رَجَعْتُمْ إِلَيْكُمْ، ذَلِكَ لِمَن لَّمْ يَكُنْ أَهْلَهُ حَاضِرِي الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَاتَّقُوا اللَّهَ وَاعْلَمُوا أَنَّ اللَّهَ شَدِيدُ الْعِقَابِ ﴿١٩٦﴾ البقرة: ١٩٦

Аллоҳ учун ҳаж ва умрани тугал адо этинг. Агар ушланиб қолсангиз, муяссар бўлганича қурбонлик қилинг. Қурбонлик ўз жойига емагунча, сочингизни олдирманг. Сиздан ким бемор бўлса ёки бошида озор берувчи нарса бўлса, рўза тутиш ёки садақа бериш ёхуд қурбонлик сўйиш ила тўлов тўласин. Агар тинч бўлсангиз, ким умрадан ҳажгача ҳузур қилган бўлса, муяссар бўлган қурбонликни қилсин. Ким топмаса, уч кун ҳажда, етти кун қайтганингизда–ҳаммаси ўн кун тўлиқ рўза тутсин. Бу аҳли Масжидул Ҳаромда яшамайдиганлар учун. Ва Аллоҳга тақво қилинг ҳамда, билингки, албатта, Аллоҳ иқоби шиддатли зотдир. (Бақара:196)

1) - [ح - ص - ن] أَحْصَنَ - يُحْصِنُ - أَحْصِنُ - إِحْصَانًا 44.

Мустаҳкамламоқ, маҳкамламоқ, ҳимоя қилмоқ, сақлаб қолмоқ
2) Иффатли бўлмоқ.

وَعَلَّمَنَّهُ صَنْعَةَ لُبُوسٍ لَّكُمْ لِيُحْصِنَكُمْ مِنْ بَأْسِكُمْ فَهَلْ أَنْتُمْ شَاكِرُونَ ﴿٨٠﴾ الأنبياء: ٨٠

Биз унга сизлар учун сизни ёмонликдан сақлайдиган кийим қилиш санъатини ўргатдик. Энди шуқр қиларсизлар?! (Анбия:80)

45. - [ح - ص - ي] أَحْصَى - يُحْصِي - أَحْصَى - إِحْصَاءً 45. Санамоқ, ҳисобламоқ, ҳисоблаб чиқмоқ, йўқлама қилмоқ.

يَوْمَ يَبْعَثُهُمُ اللَّهُ جَمِيعًا فَيُنَبِّئُهُم بِمَا عَمِلُوا أَحْصَاهُ اللَّهُ وَسُوهُ وَاللَّهُ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ ﴿٦﴾ المجادلة: ٦

Аллоҳ барчаларини қайта тирилтирадиган кунда, уларга қилган ишларининг хабарини берур. Аллоҳ ҳисоблаб турган, улар эса унутганлар. Ҳолбуки Аллоҳ ҳар бир нарсага шоҳиддир. (Мужодала:6)

1) - [ح - ض - ر] أَحْضَرَ - يُحْضِرُ - أَحْضِرُ - إِحْضَارًا 46. Тайёрламоқ, хозирламоқ, ясамоқ 2) Ҳозир қилмоқ, олиб келмоқ.

عَلِمَتْ نَفْسٌ مَّا أَحْضَرَتْ ﴿١٤﴾ التَّكْوِيرِ: ١٤

Ҳар бир жон нима ҳозирланганини билади. (Таквир:14)

47. [ح- و- ط] أَحَاطَ - يُحِيطُ - أَحِطُ - إِحْيَاطُ 1) Ўрамоқ, ўраб олмоқ, ихота қилмоқ 2) Қамраб олмоқ.

وَقُلِ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَمَن شَاءَ فَلْيُؤْمِن وَمَن شَاءَ فَلْيُكْفِر إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِن يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهَ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ﴿٢٩﴾ الكهف: ٢٩

Сен: «Бу ҳақ Роббингиз томонидандир. Бас, ким хоҳласа, иймон келтирсин, ким хоҳласа, куфр келтирсин», дегин. Албатта, Биз золимларга деворлари уларни ўраб оладиган оловни тайёрлаб қўйганмиз. Агар ёрдам сўрасалар, эритилган маъдан каби юзларни қўғирувчи сув билан «ёрдам» берилур. Нақадар ёмон шароб ва нақадар ёмон жой! (Каҳф:29)

48. [ح - ف - ي] أَحْفَى - يُحْفِي - أَحْف - إِحْفَاءُ Қийнаб сўрамоқ, кўярда-қўймай сўрамоқ.

إِن يَسْأَلْكُمْوهَا فَيُحْفِكُمْ تَبَخَّلُوا وَبَخَّرِ أضعفناكم ﴿٣٧﴾ محمد: ٣٧

Агар сиздан уларни сўраса, қийнаса, бахиллик қилурсизлар ва кек-хиқдларингизни чиқарадир (Муҳаммад:37)

49. [ح - ق - ق] أَحَقُّ - يُحِقُّ - أَحَقِّقُ - إِحْقَاقُ 1) Ҳақиқатни аниқламоқ, ҳақиқатни юзага чиқармоқ

أَمْ يَقُولُونَ افترى على الله كذباً فإن يشأ الله يُختم على قلبك ويمح الله الباطل ويحق الحق بكلماته إنه على ما يذات الصدور ﴿٢٤﴾ الشورى: ٢٤

Ёки улар: «У (Муҳаммад) Аллоҳга нисбатан ёлғон тўкиди», дейдиларми?! Бас, агар Аллоҳ хоҳласа, қалбингга муҳр босур ва

Аллоҳ Ўз сўзлари ила ботилни йўқ қилиб, ҳақни ҳақ қилур.
Албатта, у диллардаги нарсани ўта билгувчидир (*Шўро:24*)

50. **أَحْكَمَ - يُحْكِمُ - أَحْكِمَ - إِحْكَامًا** [ح - ك - م] 1) Мустаҳкамламоқ, маҳкамламоқ 2) Пишиқ иш қилмоқ, аниқ қилиб бажармоқ.

وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ وَلَا نَبِيٍّ إِلَّا إِذَا تَمَنَّى أَلْقَى الشَّيْطَانُ فِي أُمْنِيَّتِهِ فَيَنْسَخُ اللَّهُ مَا يُلْقِي الشَّيْطَانُ ثُمَّ يُحْكِمُ اللَّهُ آيَاتِهِ وَاللَّهُ عَلِيمٌ حَكِيمٌ ﴿٥٢﴾ الحج: ٥٢

Биз сендан илгари ҳеч бир Расул ва Набий юбормадикки, у бир нарсани таманний қилганида, шайтон унинг таманнийсига (*шубҳа*) ташламаган бўлса. Бас, Аллоҳ шайтон ташлайдиган нарсани кетказур. Сўнгра Аллоҳ Ўз оятларини мустаҳкам қилур. Аллоҳ ўта билгувчи ва ҳикматли зотдир (*Ҳаж:52*)

51. **أَحَلَّ - يُحِلُّ - أَحِلُّ - إِحْلَالًا** [ح - ل - ل] - Ҳалол қилмоқ, рухсат, ижозат бермоқ, ҳалол деб билмоқ.

الَّذِينَ يَأْكُلُونَ الرِّبَا لَا يَقُومُونَ إِلَّا كَمَا يَقُومُ الَّذِي يَتَخَبَّطُهُ الشَّيْطَانُ مِنَ الْمَسِّ ذَٰلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا إِنَّمَا الْبَيْعُ مِثْلُ الرِّبَا وَأَحَلَّ اللَّهُ الْبَيْعَ وَحَرَّمَ الرِّبَا فَمَنْ جَاءَهُ مَوْعِظَةٌ مِنْ رَبِّهِ فَانْتَهَى فَلَهُ مَا سَلَفَ وَأَمْرُهُ إِلَى اللَّهِ وَمَنْ عَادَ فَأُولَٰئِكَ أَصْحَابُ النَّارِ هُمْ فِيهَا خَالِدُونَ ﴿٢٧٥﴾ البقرة: ٢٧٥

Рибони ейдиганлар (*қабрларидан*) фақат шайтон уриб жинни бўлган кишидек довираб турарлар. Бундай бўлиши уларнинг, тижорат ҳам рибога ўхшаш-да, деганлари учундир. Ва ҳолбуки, Аллоҳ тижоратни ҳалол, рибони ҳаром қилган. Кимки Роббидан мавъиза келганда тўхтаса, аввал ўтгани ўзига ва унинг иши Аллоҳнинг Ўзига ҳавола. Кимки яна (*рибога*) қайтса, ана ўшалар дўзах эгаларидир. Улар унда абадий қолурлар (*Бақара:275*)

52. **أَخِيًا - يُخِيِبُ - أَخِي - إِخْيَاءً** [ح - ي - ي] - Жонлантирмоқ, тирилтирмоқ, жон киргизмоқ|.

إِنَّ فِي خَلْقِ السَّمَكَاتِ وَالْأَرْضِ وَاخْتِلَافِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ وَالْفُلْكِ الَّتِي تَجْرِي فِي الْبَحْرِ بِمَا يَنْفَعُ النَّاسَ وَمَا أَنْزَلَ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مِنْ مَّاءٍ فَأَحْيَا بِهِ الْأَرْضَ بَعْدَ مَوْتِهَا وَبَثَّ فِيهَا مِنْ كُلِّ دَابَّةٍ وَتَصْرِيفِ الرِّيْحِ وَالسَّحَابِ الْمُسَخَّرِ بَيْنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ لَآيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْقِلُونَ ﴿١٦٤﴾ البقرة: ١٦٤

Албатта, осмонлару ернинг яратилишида, кечаю кундузнинг алмашиб туришида, одамларга манфаатли нарсалари ила денгизда юриб турган кемада, Аллоҳнинг осмондан сув тушириб, у билан ўлган ерни **тирилтириши** ва унда турли жондорларни таратишида, шамолларни йўналтиришида, осмону ер орасидаги итоатгўй булутда ақл юритувчи қавмлар учун белгилар бор. **(Бақара:164)**

53. [خ - ب - ت] أَحَبَّتْ - يُحِبُّ - أُحِبُّ - إِحْبَاتٌ - Бўйсунмоқ, итоат этмоқ, бўйин эгмоқ, боғланмоқ.

وَلْيَعْلَمَ الَّذِينَ أُوتُوا الْعِلْمَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَيُؤْمِنُوا بِهِ فَتُخْبِتَ لَهُ قُلُوبُهُمْ وَإِنَّ اللَّهَ لَهَادِ الَّذِينَ ءَامَنُوا إِلَىٰ صِرَاطٍ مُسْتَقِيمٍ ﴿٥٤﴾ الحج: ٥٤

Илм берилганлар у(Куръон) Роббингдан келган ҳақ эканини билишлари, унга иймон келтиришлари ва қалблари унга **боғланиб**, таскин топиши учундир. Албатта, Аллоҳ иймон келтирганларни тўғри йўлга ҳидоят қилгувчидир **(Ҳаж:54)**

54. [أ - خ - ذ] أَخَذَ - يَأْخُذُ - خُذُ - أَخَذَ - 1) Олмоқ 2) Қабул қилмоқ 3) Тутмоқ.

ثُمَّ أَخَذَتُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا فَكَيْفَ كَانَ نَكِيرِ ﴿٢٦﴾ فاطر: ٢٦

Сўнгра куфр келтирганларни **тутдим**. Бас, Менинг инкорим қандоқ бўлди?! **(Фотир:26)**

55. [أ - خ - ذ] أَخَذَ - يُوَآخِذُ - آخِذُ - مُوَآخِذَةٌ - 1) Танбех бермоқ, койимоқ, таъна қилмоқ 2) Жазоламоқ.

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٨٦﴾ البقرة: ٢٨٦

Аллоҳ ҳеч бир жонни тоқатидан ташқари нарсага тақлиф қилмас. Фойдаси ҳам касбидан, зарари ҳам касбидан. Эй Роббимиз, агар унутсак ёки хато қилсак, **(иқобга)** тутмагин. Эй Роббимиз, биздан олдингиларга юклаганга ўхшаш оғирликни бизга юкламагин. Эй Роббимиз, бизга тоқатимиз етмайдиган нарсани юкламагин. Бизни афв эт, мағфират қил ва раҳм эт. Сен ҳожамизсан. Бас, кофир қавмларга бизни ғолиб қил. **(Бақара:286)**

56. [أ - خ - ر] أَخْرَجَ - يُؤَخِّرُ - أَخْرَجَ - تَأَخَّرَ 2) Кейинга қолдирмоқ 2) Орқага сурмоқ, кечиктирмоқ.

وَلَيْنَ آخِرْنَا عَذَابُ الْعَذَابِ إِلَىٰ أُمَّتِهِمْ مَعْدُودَةٌ لِيَقُولُوا مَا يَحْسِبُونَ أَلَا يَوْمَ يَأْتِيهِمْ لَيْسَ مَصْرُوفًا عَنْهُمْ وَحَافٍ بِهِمْ مَا كَانُوا بِهِ يَسْتَهْزِئُونَ ﴿٨﴾ هود: ٨

Агар Биз улардан маълум муддатгача азобни **кечиктирсак**, албатта, улар: «Уни нима тўхтатиб турибди?» дерлар. Огоҳ бўлингларким, у келган кунда улардан қайтарилмас ва уларни ўзлари истехзо қилиб юрган нарса ўраб олур. **(Худ:8)**

57. [خ - ر - ب] أَخْرَبَ - يُخْرِبُ - أَخْرَبَ - إِخْرَابٌ Вайронага айлантирмоқ, бузмоқ.

هُوَ الَّذِي أَخْرَجَ الَّذِينَ كَفَرُوا مِنْ أَهْلِ الْكِنَابِ مِنْ دِيَارِهِمْ لِأَوَّلِ الْحَشْرِ مَا ظَنَنْتُمْ أَنْ يَخْرُجُوا وَظَنُّوا أَنَّهُمْ مَانِعَتُهُمْ حُصُونُهُمْ مِنَ اللَّهِ فَأَنَّهُمْ اللَّهُ مِنْ حَيْثُ لَمْ يَحْتَسِبُوا وَقَدَفَ فِي قُلُوبِهِمُ الرُّعْبَ يُخْرِبُونَ بُيُوتَهُمْ بِأَيْدِيهِمْ وَأَيْدِي الْمُؤْمِنِينَ فَاعْتَبِرُوا يَا أُولِيَ الْأَبْصَارِ ﴿٢﴾ الحشر: ٢

У зот аҳли китобдан бўлган кофирларни ўз диёрларидан биринчи ҳашр учун чиқарди. Уларни чиқади деб ўйламаган эдингиз. Ўзлари ҳам кўрғонимиз бизни Аллоҳ(азоби)дан сақлаб қоладир, деб ўйлашарди. Аллоҳ улар ўйламаган тарафдан олди ва уларни қалбига кўрқинч солди. Уйларини ўз қўллари билан ва мўминларнинг

қўллари билан буза бошладилар. Ибрат олинг, эй ақл эгалари!
(*Хашир:2*)

58. **Чикармоқ, тортиб олмоқ, суғуриб олмоқ** [خ - ر - ج] **أَخْرَجَ - يُخْرِجُ - أَخْرَجَ - إِخْرَاجٌ**

وَرَفَعَ أَبَوَيْهِ عَلَى الْعَرْشِ وَخَرُّوا لَهُ سُجَّدًا وَقَالَ يَا أَبَتِ هَذَا تَأْوِيلُ رُءْيَايَ مِنْ قَبْلُ قَدْ جَعَلَهَا رَبِّي حَقًّا وَقَدْ أَحْسَنَ بِي إِذْ أَخْرَجَنِي مِنَ السِّجْنِ وَجَاءَ بِكُمْ مِنَ الْبَدْوِ مِنْ بَعْدِ أَنْ نَزَغَ الشَّيْطَانُ بَيْنِي وَبَيْنَ إِخْوَتِي إِنَّ رَبِّي لَطِيفٌ لِمَا يَشَاءُ إِنَّهُ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ ﴿١٠٠﴾ **يوسف: 100**

Ва ота-онасини тахтга кўтарди. Улар унга сажда қилиб йиқилдилар. У: «Эй отажон, бу аввал кўрган тушимнинг таъбиридир, Роббим уни ҳаққа айлантирди. Дарҳақиқат, У менга яхшилик қилди. **Мени қамоқдан чиқарди.** Шайтон мен билан акаларимнинг орасини бузгандан сўнг, сизларни биёбондан олиб келди. Албатта, Роббим нимани хоҳласа, ўшанга латифдир. Албатта, Унинг Ўзи билгувчи ва ҳикматли зотдир. (*Юсуф:100*)

59. **Шарманда қилмоқ, уялтирмоқ.** [خ - ز - ي] **أَخْرَجَ - يُخْرِجُ - أَخْرَجَ - إِخْرَاجٌ**

رَبَّنَا إِنَّكَ مَنْ تَدْخِلِ النَّارَ فَقَدْ أَخْرَجْتَهُ وَمَا لِلظَّالِمِينَ مِنْ أَنْصَارٍ ﴿١٩٢﴾ **آل عمران: 192**

Роббимиз, албатта, сен кимни дўзахга киритсанг, батаҳқиқ, уни шарманда қилибсан. Ва золимларга ёрдам берувчилар йўқ. (*Оли Имрон:192*)

60. **Зарар келтирмоқ, бузмоқ 2) Нобуд қилмоқ 3) Ўлчовни, тарозини камайтирмоқ.** [خ - س - ر] **أَخْسَرَ - يُخْسِرُ - أَخْسِرُ - إِخْسَارٌ**

وَإِذَا كَانُوا لَهُمْ أَوْ وَزَنُوهُمْ يُخْسِرُونَ ﴿٣﴾ **المطففين: 3**

Ва агар одамларга ўлчаб ёки тортиб берсалар, камайтирарлар.
(Мутоффифин:3)

61. [خ - ط - أ] - **Адашмоқ, хато қилмоқ, хатога йўл қўймоқ, нотўғри қилмоқ.**

لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ
أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ
وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ ﴿٢٨٦﴾ البقرة: ٢٨٦

Аллоҳ ҳеч бир жонни тоқатидан ташқари нарсага тақлиф қилмас. Фойдаси ҳам касбидан, зарари ҳам касбидан. Эй Роббимиз, агар унутсак ёки хато қилсак, (иқобга) тутмагин. Эй Роббимиз, биздан олдингиларга юклаганга ўхшаш оғирликни бизга юкламагин. Эй Роббимиз, бизга тоқатимиз етмайдиган нарсани юкламагин. Бизни афв эт, мағфират қил ва раҳм эт. Сен хожамизсан. Бас, кофир қавмларга бизни ғолиб қил. (Бақара:286)

62. [خ - ف - ي] - **Яширмоқ, беркитмоқ, сир сақламоқ, махфий тутмоқ.**

رَبَّنَا إِنَّكَ تَعَلَّمُ مَا نُخْفِي وَمَا نُعَلِّنُ وَمَا يَخْفَى عَلَى اللَّهِ مِنْ شَيْءٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي السَّمَاءِ ﴿٣٨﴾ إبراهيم: ٣٨

Эй Роббимиз, албатта, Сенинг Ўзинг махфий тутган нарсамизни ҳам, ошкор қилган нарсамизни ҳам яхши биласан. Аллоҳ учун на ердаю на осмонда бирор нарса махфий қолмас. (Иброҳим:38)

63. [خ - ل - د] - **1) Қолмоқ, турмоқ, бўлмоқ 2) Таянмоқ, суянмоқ, эгилмоқ 3) Абадийлаштирмоқ**

يَحْسَبُ أَنَّ مَالَهُ أَخْلَدُهُ ﴿٣﴾ الهمزة: ٣

У, албатта, уни абадий қолдирур, деб ҳисоблар. (Хумаза:3)

64. **Соф қилмоқ, тоза қилмоқ, холис қилмоқ** - [خ - ل - ص] **أَخْلَصَ - يُخْلِصُ - أَخْلَصَ - إِخْلَاصٌ**

إِلَّا الَّذِينَ تَابُوا وَأَصْلَحُوا وَاعْتَصَمُوا بِاللَّهِ وَأَخْلَصُوا دِينَهُمْ لِلَّهِ فَأُولَٰئِكَ مَعَ الْمُؤْمِنِينَ وَسَوْفَ يُؤْتِي اللَّهُ الْمُؤْمِنِينَ أَجْرًا عَظِيمًا ﴿١٤٦﴾ النساء: ١٤٦

Магар тавба қилиб, солиҳ амаллар қилган, Аллоҳни маҳкам ушлаган **ва** Аллоҳ учун динга **ихлос қўйганлар**—ана ўшалар мўминлар ила биргадирлар. Аллоҳ, албатта, мўминларга улуғ ажр берур. *(Нусо:146)*

65. **Бажармаслик (кутилган нарсани), оқламаслик, хилоф қилмоқ.** - [خ - ل - ف] **أَخْلَفَ - يُخْلِفُ - أَخْلَفَ - إِخْلَافٌ**

فَرَجَعَ مُوسَىٰ إِلَىٰ قَوْمِهِ غَضْبَانَ أَسِفًا قَالَ بِفَتْوَرٍ أَلَمْ يَعِدْكُمْ رَبِّكُمْ وَعَدَّا حَسَنًا أَفَطَالَ عَلَيْكُمُ الْعَهْدُ أَمْ أَرَدْتُمْ أَن يَحِلَّ عَلَيْكُمْ غَضَبٌ مِّن رَّبِّكُمْ فَأَخْلَفْتُم مَّوْعِدِي ﴿٨٦﴾ طه: ٨٦

Бас, Мусо қавмига ғазабланган, афсусланган ҳолда қайтди. У: «Эй қавмим, Роббингиз сизга яхши ваъда қилмаганмиди?! Сизларга замон узоқ кўриндими ёки бошингизга Роббингиздан ғазаб тушишини хоҳладингизми?! Менга берган ваъдага **хилоф қилибсиз?!**» деди. *(Нусо:86)*

66. **Малол келтирмоқ, оғир келтирмоқ, безовта қилмоқ.** - [أ - و - د] **أَوْدَى - يُؤُدِي - أَوْدَى - أَوْدٌ**

اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ ﴿٢٥٥﴾ البقرة: ٢٥٥

Аллоҳ Ундан ўзга илоҳ йўқ зотдир. У тирик ва қайумдир. Уни мудроқ ҳам, уйқу ҳам олмас. Осмонлару ердаги нарсалар Униқидир. Унинг ҳузурида Ўзининг изнисиз ҳеч ким шафоат қила олмас. У уларнинг олдиларидаги нарсани ҳам, ортларидаги нарсани ҳам билур. Унинг илмидан ҳеч нарсани ихота қила олмаслар, магар Ўзи хоҳлаганини, халос. Унинг курсиси осмонлару ерни қамраган. Уларни муҳофаза қилиш Уни чарчатмас. Ва У Олий ва Азим зотдир. (Бақара:255)

67. [د - ب - ر] أَدَبَرٌ - يُدِيرُ - أَدِيرُ - إِدْبَارٌ - **Орқасини ўгирмоқ, орқага чекинмоқ, орқага кетмоқ.**

تَدَعُوا مِنْ أَدْبَرٍ وَتَوَلَّوْا ۝۱۷ المَعَارِجُ: ۱۷

У чақирадир; орқага кетган ва юз ўгирганни. (Маориж:17)

68. [د-ح-ض] أَدْخَضَ - يُدْحِضُ - أَدْخَضَ - إِدْخَاضٌ - **Тойдирмоқ, сирғатмоқ, ҳақиқатни йўқ, барбод қилмоқ**

وَمَا تُرْسِلُ الْمُرْسَلِينَ إِلَّا مُبَشِّرِينَ وَمُنذِرِينَ ۚ وَيُجَادِلُ الَّذِينَ كَفَرُوا بِالْبَطْلِ لِيُدْحِضُوا بِهِ الْحَقَّ ۚ وَاتَّخَذُوا آيَاتِي وَمَا أُنذِرُوا هُزُوًا ۝۵۶ الكهف: ۵۶

Биз Пайғамбарларни башорат бергувчи ва огоҳлантиргувчи қилиб юборамиз, холос. Куфр келтирганлар эса, ботил ила мунозара қилиб, у билан ҳақни енгмоқчи бўлурлар. Ҳамда Менинг оятларимдан ва ўзлари огоҳлантирилган нарсадан истехзо қилурлар. (Каҳф:56)

69. [د - خ - ل] أَدْخَلَ - يُدْخِلُ - أَدْخَلَ - إِدْخَالٌ - **Киритмоқ, олиб кирмоқ.**

وَأَدْخَلْنَاهُ فِي رَحْمَتِنَا إِنَّهُ مِنَ الصَّالِحِينَ ۝۷۵ الأنبياء: ۷۵

Ва Биз уни Ўз раҳматимизга киритдик. Албатта, у солиҳлардандир. (Анбиё:75)

70. 1) **Ҳақ (пул) тўламоқ, ҳисоб китоб қилмоқ** 2) **Бажармоқ, амалга оширмоқ, адо қилмоқ.**

❖ وَمِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِقِنطَارٍ يُؤَدُّهُ إِلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ إِنْ تَأْمَنَهُ بِدِينَارٍ لَا يُؤَدُّهُ إِلَيْكَ إِلَّا مَا دُمَّتْ عَلَيْهِ قَائِمًا ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَالُوا لَيْسَ عَلَيْنَا فِي الْأُمِّيَّتِنَ سَبِيلٌ وَيَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ الْكُذْبَ وَهُمْ يَعْلَمُونَ ﴿٧٥﴾
 آل عمران: ٧٥

Аҳли китоблардан, агар ҳисобсиз молни омонат қўйсангиз, уни сенга адо қиладиганлари бор ва бир динорни омонат қўйсанг, устида туриб олмагунингча, сенга адо қилмайдиганлари ҳам бор. Бу уларнинг, омийлар учун бизнинг устимизга йўл йўқ, дейишларидандир. Улар билиб туриб Аллоҳ ҳақида ёлғон сўзлайдилар. (Оли Имрон:75)

71. 1) **Айлантирмоқ, бурамоқ, орқага бурмоқ** 2) **Юргизмоқ, юритиб юбормоқ.**

يَتَّيِّهَا الَّذِينَ ءَامَنُوا إِذَا تَدَايَنُم بِدَيْنٍ إِلَىٰ أَجَلٍ مُّسَمًّى فَاكْتُوبُوهُ وَلْيَكْتُب بَيْنَكُمْ كَاتِبًا بِالْعَدْلِ وَلَا يَأْب كَاتِبٌ أَنْ يَكْتُبَ كَمَا عَلَّمَهُ اللَّهُ فَلْيَكْتُبْ وَلْيُمْلِلِ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ وَلْيَتَّقِ اللَّهَ رَبَّهُ وَلَا يَبْخَسْ مِنْهُ شَيْئًا فَإِنْ كَانَ الَّذِي عَلَيْهِ الْحَقُّ سَفِيهًا أَوْ ضَعِيفًا أَوْ لَا يَسْتَطِيعُ أَنْ يُمِلَّ هُوَ فَلْيُمْلِلْ وَلِيُّهُ بِالْعَدْلِ وَأَسْتَشْهِدُوا شَهِدَيْنِ مِنْ رِجَالِكُمْ فَإِنْ لَمْ يَكُونَا رَجُلَيْنِ فَرَجُلٌ وَامْرَأَتَانِ مِمَّن تَرْضَوْنَ مِنَ الشُّهَدَاءِ أَنْ تَضِلَّ إِحْدَاهُمَا فَتُذَكَّرَ إِحْدَاهُمَا الْأُخْرَىٰ وَلَا يَأْب الشُّهَدَاءُ إِذَا مَا دُعُوا وَلَا تَسْمَعُوا أَنْ تَكْتُوبُوهُ صَغِيرًا أَوْ كَبِيرًا إِلَىٰ أَجَلِهِ ذَٰلِكُمْ أَقْسَطُ عِنْدَ اللَّهِ وَأَقْوَمُ لِلشَّهَادَةِ وَأَدْنَىٰ أَلَّا تَرْتَابُوا إِلَّا أَنْ تَكُونَ تِجَارَةً حَاضِرَةً تُدِيرُونَهَا بَيْنَكُمْ فَلَيْسَ عَلَيْكُمْ جُنَاحٌ أَلَّا تَكْتُوبُوهَا وَأَشْهِدُوا إِذَا تَبَايَعْتُمْ وَلَا يُضَارَ كَاتِبٌ وَلَا شَهِيدٌ وَإِنْ تَفَعَّلُوا فَإِنَّهُ فَسُقُوا بِكُمْ وَأَتَّقُوا اللَّهَ وَيُعَلِّمُكُمُ اللَّهُ وَاللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمٌ ﴿٢٨٢﴾ البقرة: ٢٨٢

Эй иймон келтирганлар! Маълум муддатга қарз олди-берди қилган вақтингизда, уни ёзиб қўйинг. Орангизда бир ёзувчи адолат билан ёзсин. Ҳеч бир ёзувчи Аллоҳ билдирганидек қилиб ёзишдан бош тортмасин. Бас, ёзсин ва ҳақ зиммасига тушган киши айтиб турсин, Роббига тақво қилсин ва ундан ҳеч нарсани камайтирмасин. Агар ҳақ зиммасига тушган киши эси паст, заиф ёки айтиб тура олмайдиган бўлса, унинг валийси адолат билан айтиб турсин.

Эркакларингиздан икки кишини гувоҳ қилинг. Агар икки эр киши бўлмаса, ўзингиз рози бўладиган гувоҳлардан бир эр киши ва икки аёл киши бўлсин. Иккови(аёл)дан бирорталари адашса, бирлари бошқасининг эсига солади. Ва чақирилган вақтда гувоҳлар бош тортмасинлар. Кичик бўлса ҳам, катта бўлса ҳам, муддатигача ёзишингизни малол олманг. Шундоқ қилмоғингиз Аллоҳнинг хузурида адолатлироқ, гувоҳликка кучлироқ ва шубҳаланмаслигингиз учун яқинроқдир. Магар ораларингизда **юриб турган** нақд савдо бўлса, ёзмасангиз ҳам, сизга гуноҳ бўлмас. Олди-сотди қилганингизда, гувоҳ келтиринг ва ёзувчи ҳам, гувоҳ ҳам зарар тортмасин. Агар (аксини) қилсангиз, албатта, бу фосиқлигингиздир. Аллоҳга тақво қилинг. Ва Аллоҳ сизга илм беради. Аллоҳ ҳар бир нарсани билувчи зотдир. **(Бақара:282)**

72. **1) Етмоқ, эришмоқ 2) Идрок этмоқ.** [د - ر - ك] **أَذْرَكَ - يُدْرِكُ - أَدْرَكَ - إِذْرَاكَ**

﴿ وَجَلَّوْنَا بِبَنِي إِسْرَائِيلَ الْبَحْرَ فَأَتْبَعَهُمْ فِرْعَوْنُ وَجُنُودُهُ بَغْيًا وَعَدُوًّا حَتَّى إِذَا أَدْرَكَهُ الْعَرْقُ قَالَ ءَأَمِنْتُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا الَّذِي ءَأَمِنْتُ بِهِ بَنُو إِسْرَائِيلَ وَأَنَا مِنَ الْمُسْلِمِينَ ﴿٩٠﴾ يونس: ٩٠ ﴾

Ва Бани Исроилни денгиздан ўтказдик. Бас, Фиръавн ва унинг аскарлари ҳаддан ошган ва туғён қилган ҳолда уларни таъқиб этдилар. Токи **унга** ғарқ бўлиш **етганида**: «Бани Исроил иймон келтирган зотдан ўзга илоҳ йўқлигига иймон келтирдим ва мен мусулмонларданман», деди. **(Юнус:90)**

73. **Билдирмоқ, хабар бермоқ.** [د - ر - ي] **أَذْرَى - يُدْرِى - أَدْرَى - إِذْرَاءً**

﴿ وَمَا أَدْرَاكَ مَا الْقَارِعَةُ ﴿٣﴾ الْقَارِعَةُ: ٣ ﴾

Қориъат қандоқ нарса эканлигини сенга нима билдирди?
(Қориъа:3)

74. **Туширмоқ (челакни, пақирни), (нимадирни) пастга туширмоқ.** [د - ل - و] **أَذْلَى - يُذْلِي - أَدْلَى - إِذْلَاءً**

وَجَاءَتْ سَيَّارَةٌ فَأَرْسَلُوا وَارِدَهُمْ فَأَدْلَى دَلْوَهُ قَالَ يَبُشْرَىٰ هَذَا غُلْمٌ وَأَسْرُوهُ بَضْعَةَ اللَّهِ عَلَيْهِمْ بِمَا يَعْمَلُونَ

يوسف: ١٩

Ва йўловчилар келиб (*қудуққа*) сувчиларини юбордилар. Бас, у челагини ташлади ва: «Суюнчи беринглар! Бу бола-ку!», деди. Уни тижорат моли сифатида яшириб қўйдилар. Зотан, Аллоҳ уларнинг нима қилаётганларини билгувчи зотдир. (*Юсуф:19*)

75. [د - ل - و] - **Туширмақ (челакни, пақирни), (нимадирни) пастга туширмақ ‘ ташламақ.**

وَلَا تَأْكُلُوا أَمْوَالَكُم بَيْنَكُم بِالْبَاطِلِ وَتُدْلُوا بِهَا إِلَى الْحُكَّامِ لِتَأْكُلُوا فَرِيقًا مِّنْ أَمْوَالِ النَّاسِ بِالْإِثْمِ

وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ البقرة: ١٨٨

Бир-бирларингизнинг молларингизни ботил йўл билан еманг. Билиб туриб одамларнинг молларидан бир қисмини ейишингиз учун уни ҳокимларга гуноҳқорона ташламанг. (*Бақара:188*)

76. [د-ن-و] - **Пастга туширмақ, яқинлаштирмақ, яқинига келтирмақ**

يَا أَيُّهَا النَّبِيُّ قُلْ لِّأَزْوَاجِكُمْ وَبَنَاتِكُمْ وَنِسَاءِ الْمُؤْمِنِينَ يُدْنِينَ عَلَيْهِنَّ مِنْ جَلْبِيبِهِنَّ ذَلِكَ آدْفٌ أَنْ يُعْرَفْنَ فَلَا

يُؤْذَنَنَّ وَكَانَ اللَّهُ عَفُورًا رَّحِيمًا الأحزاب: ٥٩

Эй Набий, жуфтларингга, қизларингга ва мўминларнинг аёлларига айт: жилбобларини ўзларига яқин қилсинлар. Ана ўша уларнинг танилмоқлари ва озорга учрамасликлари учун яқинроқдир. Аллоҳ ўта мағфиратли ва раҳмли зотдир. (*Аҳзоб:59*)

77. [د - ه - ن] - **1) Муроса қилмоқ 2) Сурмоқ, силаб сурмоқ.**

وَدُّوا لَوْ تَدَّهِنُ فَيَدَّهِنُونَ ﴿٩﴾ الفلم: ٩

Агар сен муроса қилсанг, улар ҳам муроса қилишни орзу қиларлар. (Қалам:9)

78. **Бепарволик қилмоқ** - [د - ه - ن] **أَذَهْنَ - يُدْهِنُ - أَذْهَنُ - إِذْهَانٌ**

أَفَيْهَذَا الْحَدِيثِ أَنْتُمْ مُدْهِنُونَ ﴿٨١﴾ الواقعة: ٨١

Бас, сизлар мана шу сўз(Қуръон)га бепарволик қиласизларми?! (Воқеъа:81)

79. **1) Таркатмоқ, ёймоқ 2) Жўнатмоқ, юбормоқ 3) Нашр қилмоқ 4) (Сирни) фош қилмоқ, ошкор қилмоқ.** [ذ-ي-ع] **أَذَاعَ - يُذِيعُ - أَذِغُ - إِذَاعٌ**

وَإِذَا جَاءَهُمْ أَمْرٌ مِنَ الْأَمْنِ أَوْ الْخَوْفِ أَذَاعُوا بِهِ ۖ وَلَوْ رَدُّوهُ إِلَى الرَّسُولِ وَإِلَى أُولِي الْأَمْرِ مِنْهُمْ لَعَلِمَهُ الَّذِينَ يَسْتَنْبِطُونَهُ مِنْهُمْ ۗ وَلَوْلَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ لَاتَّبَعْتُمُ الشَّيْطَانَ إِلَّا قَلِيلًا ﴿٨٣﴾ النساء: ٨٣

Қачонки уларга эминлик ёки ҳақ тўғрисида бир иш-хабар етса, уни таратадилар. Агар уни Пайғамбарга ва ўзларидан бўлган ишбошиларга ҳавола қилганларида эди, улардан иш негизини биладиганлари уни англаб етар эдилар. Аллоҳнинг фазли ва марҳамати бўлмаганда, озгинангиздан бошқангиз шайтонга эргашиб кетар эдингиз. (Нисо:83)

80. **1) Татимоқ, таътиб кўрмоқ 2) Бошидан кечирмоқ, тотмоқ** [ذ - و - ق] **أَذَاقَ - يُذِيقُ - أَذِقُ - إِذَاقَةٌ**

وَإِذَا مَسَّ النَّاسَ ضُرٌّ دَعَوْا رَبَّهُمْ مُنِيبِينَ إِلَيْهِ ثُمَّ إِذَا آذَقَهُمْ مِنْهُ رَحْمَةً إِذَا فَرِيقٌ مِنْهُمْ بِرَبِّهِمْ يُشْرِكُونَ ﴿٣٣﴾ الروم: ٣٣

Қачон одамларга зарар етса, Роббиларининг Ўзигагина қайтиб, дуо қилурлар. Сўнгра У зот уларга Ўзидан раҳмат тоғтирганда, кўрибсанки, улардан баъзи гуруҳлари Роббиларига ширк келтирурлар. (Рум:33)

81. [ذ - ل - ل] -1) Таҳқирламоқ, ерга йрмоқ, хор қилмоқ 2) Ғолиб келмоқ 3) Қўлга ўргатмоқ.

قُلِ اللَّهُمَّ مَلِكُ الْمَلِكِ تُؤْتِي الْمُلْكَ مَنْ تَشَاءُ وَتَنْزِعُ الْمُلْكَ مِمَّنْ تَشَاءُ وَتُعْزِزُ مَنْ تَشَاءُ وَتُضِلُّ مَنْ تَشَاءُ
يَبْدِكَ الْخَيْرُ إِنَّكَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿٦٦﴾ آل عمران: ٢٦

Сен: «Эй барча мулкнинг эгаси Роббим! Хоҳлаган кишингга мулк берурсан ва хоҳлаган кишингдан мулкни тортиб олурсан, хоҳлаган кишингни азиз қилурсан, хоҳлаган кишингни **хор қилурсан**. Барча яхшилик Сенинг қўлингда. Албатта, Сен ҳар бир нарсага қодирсан. (Оли Имрон:26)

82. [أ - ذ - ن] - Изн бермоқ, эшитмоқ

وَكَمْ مِّن مَّلَكٍ فِي السَّمَوَاتِ لَا تُعْنِي شَفَعَتُهُمْ شَيْئًا إِلَّا مِنْ بَعْدِ أَنْ يَأْذَنَ اللَّهُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيَرْضَىٰ ﴿٧٠﴾ النجم: ٢٦

Осмонларда қанчадан-қанча фаришталар мавжуд, уларнинг шафоати ҳеч фойда бермас. Магар Аллоҳ Ўзи хоҳлаган ва рози бўлганларга **изн берсагина**. (Нажм:26)

83. [أ - ذ - ن] - 1) Азон айтмоқ, намозга таклиф қилмоқ 2) Жар солмоқ.

فَلَمَّا جَهَّزَهُم بِجَهَّازِهِمْ جَعَلَ السَّقَابَةَ فِي رَحْلِ أَخِيهِ ثُمَّ أَذَّنَ مُؤَذِّنٌ أَيَّتْهَا الْعِيرُ إِنَّكُمْ لَسَارِقُونَ ﴿٧٠﴾ يوسف: ٧٠

Уларнинг жиҳозларини ҳозирлаган пайтда, инисининг юкига бир сув идишни солиб қўйди. Сўнгра **жарчи**: «Эй карвондагилар, сизлар ўғридирсизлар», деб жар солди. (*Юсуф:70*)

84. [أ - ذ - ن] آذَن - يُؤذِنُ - أُوذِنُ - إِذَانٌ 1) Маълумот бермоқ, хабар қилмоқ 2) Азон айтиб намозга чақирмоқ.

فَإِنْ تَوَلَّوْا فَقُلْ ءَاذَنُكُمْ عَلَىٰ سَوَاءٍ وَإِنْ أَدْرِيٓتَ أَقْرَبُ أَمْ بَعِيدُ مَا تُوعَدُونَ ﴿١٠٩﴾ الأنبياء: ١٠٩

Агар улар юз ўгириб кетсалар: «Мен сизларга баробарлик бўлиши учун эълон қилдим. Сизга ваъда қилинаётган нарса яқинми ёки узоқми билмасман. (*Анбиё:109*)

85. [ذ - ه - ب] أَذْهَبَ - يُذْهِبُ - أَذْهَبُ - إِذْهَابٌ 1) Баргараф қилмоқ, бархам бермоқ, четлатмоқ, кетказмоқ 2) Олиб кетмоқ.

وَقَالُوا الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَذْهَبَ عَنَّا الْحَزْنَ إِنَّ رَبَّنَا لَغَفُورٌ شَكُورٌ ﴿٣٤﴾ فاطر: ٣٤

Улар: «Биздан ғам-қайғуни кетказган Аллоҳга ҳамду сано бўлсин. Албатта, Роббимиз ўта мағфиратли ва ўта шуқр қилгувчидир (*Фотир:34*)

86. [أ- ذ- ي] آذَى - يُؤذِي - أُوذِيَ - إِذَاءٌ - Азоб бермоқ, азобламоқ, қийнатмоқ, азият чектирмоқ, хафа қилмоқ

وَمَا لَنَا أَلَّا نَتَوَكَّلَ عَلَى اللَّهِ وَقَدْ هَدَيْنَا سُبُلَنَا وَلَنَصْرِيكَ عَلَىٰ مَا ءَادَيْتُمُونَا وَعَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُتَوَكِّلُونَ ﴿١٢﴾ إبراهيم: ١٢

Нима учун биз Аллоҳга таваккал қилмас эканмиз?! Ҳолбуки, У бизни йўлимизга ҳидоят қилди. Бизга берган озорларингизга,

албатта, сабр қиламиз. Таваккал қилувчилар фақат Аллоҳгагина таваккал қилсинлар», дедилар. **(Иброҳим:12)**

87. [ر - ب - و] أَرَى - يُرَى - أَرَبٌ - إِرْبَاءٌ - Кўпайтирмақ, оширмақ, зиёда қилмақ.

يَمْحَقُ اللَّهُ الرِّبَا وَيُرِي الصَّدَقَاتِ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ كَفَّارٍ أَثِيمٍ ﴿٢٧٦﴾ البقرة: ٢٧٦

Аллоҳ рибони доимо нуқсонга учратади ва садақаларни зиёда қилади. Ва Аллоҳ ҳар бир кофир, гуноҳкорни хуш кўрмас. **(Бақара:276)**

88. [ر-و-ح] أَرَاخٌ - يُرِيخٌ - أَرِخٌ - إِرَاخَةٌ - Дам бермақ, тинчлик бермақ, келтирмақ, қайтмақ, чорвани кечқурун яйловдан ётоққа қайтариб келмақ.

وَلَكُمْ فِيهَا جَمَالٌ حِينَ تُرِيحُونَ وَحِينَ تَسْرَحُونَ ﴿٦﴾ النحل: ٦

Ва сиз учун уларда кечки пайт (ўтлоқдан) қайтаётганларида ва эрталаб (ўтлоққа) кетаётганида чиройли-жамол бор. **(Наҳл:6)**

89. [ر-و-د] أَرَادَ - يُرِيدُ - أَرْدٌ - إِرَادَةٌ - 1) Хохламақ, истамақ, хоҳиш билдирмақ 2) Назарда тутмақ, ирода қилмақ.

﴿ إِنَّ اللَّهَ لَا يَسْتَحْيِي ۚ أَنْ يَضْرِبَ مَثَلًا مَّا بَعُوضَةٌ فَمَا فَوْقَهَا فَأَمَّا الَّذِينَ ءَامَنُوا فَيَعْلَمُونَ أَنَّهُ الْحَقُّ مِنْ رَبِّهِمْ ۗ وَأَمَّا الَّذِينَ كَفَرُوا فَيَقُولُونَ مَاذَا أَرَادَ اللَّهُ بِهَذَا مَثَلًا ۖ يُضِلُّ بِهِ كَثِيرًا وَيَهْدِي بِهِ كَثِيرًا ۚ وَمَا يُضِلُّ بِهِ إِلَّا الْفَاسِقِينَ ﴾ ﴿٢٦﴾ البقرة: ٢٦

Албатта, Аллоҳ чивин ёки ундан устунроқ нарсани мисол келтиришдан уялмас. Иймон келтирганлар, албатта, у Роббиларидан келган ҳақлигини билдилар. Аммо куфр келтирганлар. Аллоҳ бу мисолдан нимани **ирода қилади**, дейишади. У билан кўпчиликни

залолатга кеткизади ва кўпчиликни ҳидоятга солади. У билан фақат фосиқларнигина залолатга кеткизади. **(Бақара:26)**

90. [ر-ج-و] أَرْجَى - يُرْجَى - أَرْجَى - إِرْجَاءٌ - Кечга сурмоқ, кечиктирмоқ, нари қўймоқ.

﴿ تَرْجَى مَنْ تَشَاءُ مِنْهُمْ وَتُؤَيِّ إِلَيْكَ مَنْ تَشَاءُ وَمَنْ أُنْغِيَتْ مِمَّنْ عَزَلْتَ فَلَا جُنَاحَ عَلَيْكَ ذَلِكَ أَدْنَىٰ أَنْ تَقْرَأَ آيَاتِهِمْ وَلَا يَحْزَنَ وَيَرْضَيْنَ بِمَا آيَاتُهُنَّ كُنَّهِنَّ وَاللَّهُ يَعْلَمُ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَكَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَلِيمًا ﴾
الأحزاب: ٥١

Улардан хоҳлаганингни нари қўйиб, хоҳлаганингни ўзингга олурсан. Ўзинг четлатганлардан бирортасини истасанг, сенга гуноҳ бўлмас. Шундай бўлиши уларнинг кўзлари қувончга тўлиши, хафа бўлмасликлари ва ҳаммаларининг сен уларга берган нарсдан рози бўлишларига яқинроқдир. Аллоҳ қалбларингиздаги нарсани биладир ва Аллоҳ ўта билгувчи ва ўта ҳалим зотдир. **(Аҳзоб:51)**

91. [ر-د-ي] أَرْدَى - يُرْدَى - أَرْدَى - إِرْدَاءٌ - 1) Қулатмоқ, ағдармоқ, йиқитмоқ 2) Курашиб йиқитмоқ, зарб билан йиқитмоқ, ҳалокатга учратмоқ.

﴿ وَذَلِكَ ظَنُّكُمُ الَّذِي ظَنَنْتُمْ بِرَبِّكُمْ أَرَدْتُمْ فَأَصْبَحْتُمْ مِنَ الْخَاسِرِينَ ﴾ فصلت: ٢٣

Ана ўша Роббингиз ҳақида қилган гумонингиз сизни ҳалокатга учратди. Бас, зиёнкорлардан бўлдингиз **(Фуссилат:23)**

92. [ر-س-ل] أَرْسَل - يُرْسَل - أَرْسَل - إِرْسَالٌ - Юбормоқ, жўнатмоқ.

﴿ كَمَا أَرْسَلْنَا فِيكُمْ رَسُولًا مِّنكُمْ يَتْلُوا عَلَيْكُمْ آيَاتِنَا وَيُزَكِّيكُمْ وَيُعَلِّمُكُمُ الْكِتَابَ وَالْحِكْمَةَ وَيُعَلِّمُكُم مَّا لَمْ تَكُونُوا تَعْلَمُونَ ﴾ البقرة: ١٥١

Шунингдек, ичингизга ўзингиздан, сизларга оятларимизни тиловат қиладиган, сизларни поклайдиган, сизларга китобни,

ҳикматни ва билмайдиган нарсаларингизни ўргатадиган Пайғамбар юбордик. (Бақара:151)

93. **1) Лангар ташламоқ, лангар ташлаб тўхтатиб турмоқ 2) Мустаҳкамламоқ, маҳкам қилиб ўрнатмоқ, собит қилмоқ пишитмоқ**

وَالْحَبَالَ أَرْضَهَا ﴿٣٢﴾ النازعات: ٣٢

Ва тоғларни собит қилди. (Назиъат:32)

94. **Эмизмоқ, кўкрак тутмоқ.**

أَسْكُوهُمْ مِّنْ حَيْثُ سَكَنتُمْ مِّنْ وُجْدِكُمْ وَلَا تُنْضَرُواْ لَهُمْ لِنُضَيْقُواْ عَلَيْهِمْ وَإِن كُنَّ أُولَاتٍ حَمَّالٍ فَأَنْفِقُواْ عَلَيْهِنَّ حَتَّىٰ يَضَعْنَ حَمْلَهُنَّ فَإِن أَرْضَعْنَ لَكُمْ فَآتُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ وَأَتَمِرُواْ يَلْبَنَّهُنَّ بِمَعْرُوفٍ وَإِن تَعَاَسَرْتُمَّ فَسَترُضِعْ لَهُنَّ أُخْرَىٰ ﴿٦﴾ الطلاق: ٦

У(аёл)ларга имконингиз борича ўзингиз яшаб турган жойдан жой беринг. Уларга сиқиштириш мақсадида зарар етказманг. Агар хомиладор бўлсалар, то хомидаларини кўйгунларича уларга нафақа беринглар. Агар сизга (фарзандни) эмизиб берсалар, ҳақларини беринглар, ўзаро яхшилик билан маслаҳат қилинглари. Агар қийинчиликка учрасангиз, у(эр)га (фарзандини) бошқа аёл эмизиб берур. (Талоқ:6)

95. **Рози қилмоқ, хурсанд қилмоқ.**

كَيْفَ وَإِن يَظْهَرُواْ عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُواْ فِيكُمْ إِلاَّ وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُمْ بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَىٰ قُلُوبُهُمْ وَأَكْثَرُهُمْ فَسِفُونَ ﴿٨﴾ التوبة: ٨

Қандай қилиб (уларга аҳд бўлсинки), улар агар сиздан устун келсалар, на аҳдга ва на бурчга риоя этмаслар. **Сизни** оғизлари билан **рози қиладилар-у**, қалблари кўнмайдир. Уларнинг кўплари фосиқлардир. (Тавба:8)

96. [ر - ك - س] **أَرْكَسَ - يُرْكِسُ - أَرْكَسْنَا - إِرْكَاسٌ** - **Ағдармоқ, тўнтармоқ**

﴿ مَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٌ وَاللَّهُ أَرْكَسَهُمْ بِمَا كَسَبُوا أَتُرِيدُونَ أَنْ تَهْتَدُوا مَنْ أَضَلَّ اللَّهُ وَمَنْ يُضِلِّ

اللَّهُ فَلَنْ يَجِدَ لَهُ سَبِيلًا ﴿٨٨﴾ النساء: ٨٨

Сизга нима бўлдики, мунофиқлар ҳақида иккига бўлинасизлар, холбуки, Аллоҳ уларни расво қилиб қўйди-ку? Аллоҳ адаштирган кимсаларни ҳидоят қилмоқчи бўласизларми? Аллоҳ кимни адаштирган бўлса, унга йўл топа олмассан. (Нисо:88)

97. [ر - ه - ب] **أَرْهَبَ - يُرْهَبُ - أَرْهَبْنَا - إِرْهَابٌ** - **Қўрқитмоқ, қўрқитиб юбормоқ, жабр ўтказмоқ, жисмоний зўрлик қилмоқ**

وَأَعِدُّوا لَهُمْ مَا اسْتَطَعْتُمْ مِنْ قُوَّةٍ وَمِنْ رِبَاطِ الْخَيْلِ تُرْهَبُونَ بِهِ ۚ عَدُوُّ اللَّهِ وَعَدُوُّكُمْ وَءَاخِرِينَ مِنْ دُونِهِمْ لَا نَعْلَمُونَهُمْ اللَّهُ يَعْلَمُهُمْ ۚ وَمَا تُنْفِقُوا مِنْ شَيْءٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يُوَفَّ إِلَيْكُمْ وَأَنْتُمْ لَا تُظْلَمُونَ ﴿٦٠﴾

الأنفال: ٦٠

Улар учун қўлингиздан келганича куч-қувват ва эгарланган отларни тайёр қўйингиз, бу билан Аллоҳнинг душманини, ўз душманингизни ва улардан бошқа ўзингиз билмайдиганларни қўрқитасиз. Уларни Аллоҳ биладир. Аллоҳ йўлида нимани сарф қилсангиз, сизга тўлиқ қайтарилур. Сизга зулм қилинмас. (Анфол:60)

98. [ر - ه - ق] **أَرْهَقَ - يُرْهَقُ - أَرْهَقْنَا - إِرْهَاقٌ** - **Қийнамоқ, ташвишга солмоқ, машаққатга қўймоқ, эзмоқ, зулм ўтказмоқ, зулм қилмоқ**

قَالَ لَا تُؤَاخِذْنِي بِمَا نَسِيتُ وَلَا تُرْهَقْنِي مِنْ أَمْرِي عُسْرًا ﴿٧٣﴾ الكهف: ٧٣

У: «Эсимдан чиққан нарса учун мени жазолама, бу ишим учун мени қийнама», деди. (Каҳф:73)

99. [ر - أ - ي] أَرَى - يُرِي - أَر - إِزَاءَةٌ - **Кўрсатмоқ.**

إِنَّا أَنْزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ لِتَحْكُمَ بَيْنَ النَّاسِ بِمَا أَرَاكَ اللَّهُ وَلَا تَكُنْ لِلْخَائِبِينَ خَصِيمًا ﴿١٠٥﴾
النساء: ١٠٥

Албатта, Биз сенга китобни ҳақ ила одамлар орасида сенга Аллоҳ кўрсатганига ҳукм қилишинг учун туширдик. Сен хоинларнинг ёнини олувчи бўлма! (Нусо:105)

100. [ز - ج - و] أَرْجَى - يُرْجَى - أَرْج - إِزْجَاءٌ - **1) Юрдирмоқ, ҳаракатга келтирмоқ 2) Келтирмоқ 3) Етакламоқ, ҳайдамоқ.**

رَبُّكُمْ الَّذِي يُرْجَى لَكُمْ الْفُلْكَ فِي الْبَحْرِ لِتَبْتَغُوا مِنْ فَضْلِهِ إِنَّهُ كَانَ بِكُمْ رَحِيمًا ﴿٦٦﴾ الإسراء:
٦٦

Роббингиз, Унинг фазлидан талаб қилишингиз учун денгизда кемани юргизиб қўйган зотдир. Албатта, У сизга раҳмлидир. (Исро:66).